

Spatial Planning Legal and Geopolitical Consequences in Coastal Areas (Case study: UAE Artificial Islands)

ARTICLE INFO

Article Type

Analytical Review

Authors

Allahverdizadeh R.^{*1} PhD,
Mirzaeitabar M.² PhD,
Hadipoor M.² PhD

How to cite this article

Allahverdizadeh R, Mirzaeitabar M, Hadipoor M. Spatial Planning Legal and Geopolitical Consequences in Coastal Areas (Case study: UAE Artificial Islands). Political Spatial Planning, 2019;1(3) :167-175.

¹Department of Geography, Humanities Faculty, University of Maragheh, Maragheh, Iran

²Political Geography Department, Humanities Faculty, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

*Correspondence

Address: Department of Geography, Humanities Faculty, University of Maragheh, Maragheh, Iran
Phone: +98 (21) 88040355
Fax: +98 (41) 37276060
rallahverdizadeh@maragheh.ac.ir

Article History

Received: September 14, 2017
Accepted: April 06, 2018
ePublished: September 22, 2019

ABSTRACT

It is notable that the legal and geopolitical aspects are considered as critical dimensions of spatial planning because they are the political aspects of spatial planning. The width the Persian Gulf and human structures as artificial islands, legal and geopolitical dimension and political nature. In this paper, we analyze the legal and geopolitical consequences of the UAE's artificial islands. This research is objective, fundamental and in terms of nature and method, descriptive-analytical and content analysis. To this end, the maritime laws of the UAE and other international documents have been investigated. In this way, we categorize the consequences of the construction of UAE artificial islands into three sub-topics: Environmental legal issues, borderline delineation, and coastal advancement toward the sea. There are no legal prohibitions on the construction of artificial islands by the UAE. Therefore, the erosion and sedimentation of the UAE's coastal environment may make the country a displacement of maritime boundary lines. However, it is not acceptable due to several reasons, e.g., multilateralism of the international treaties, confliction with international laws such as the Convention of 1969, incompatibility with international norms, special conditions of the Gulf, the UAE's destructive and unilateral performance, and the impact of human factors. Therefore, the UAE needs to assess the environmental impact of the construction of artificial islands and bring awareness to the countries of the region. Additionally, they need to cooperate with neighboring countries to protect the sea environment. It should be mentioned that the construction of artificial islands has several geopolitical consequences such as possibility of military usage of these structures by third countries, destabilizing regional security due to the presence of foreign troops, promotion of Iran phobia, the intensification of the territorial and territorial divisions of Iran with the UAE, and the involvement of third countries.

Keywords Spatial Planning; Artificial Islands; UAE; Legal and Geopolitical Consequences

CITATION LINKS

[1] The marine environmental impacts of artificial island construction Dubai, UAE [2] International law and artificial island construction in Persian Gulf [3] The artificial islands in the Persian Gulf: A political and legal analysis [4] The international legal regime of artificial islands [5] Artificial islands in the law of the sea [6] Legal regime of the artificial islands in the Persian Gulf [7] United Nations convention on the law of the sea [8] New land for peace: An overview of international legal aspects [9] International law of the sea: The law of the sea convention 1982 [10] Build artificial islands in the Persian Gulf from the perspective of international environmental law [11] The international law of the sea [12] Kuwait regional convention for co-operation on the protection of the marine environment from pollution [13] Protocol concerning regional cooperation in combating pollution by oil and other harmful substances in cases of emergency (Kuwait, 24 April 1978 equal to 1357/2/5) [14] Studies of geomorphology and sedimentology changes on the South East coasts of the Persian Gulf due to UAE manmade islands [15] Evaluation of parliament research center of the effects of establishing artificial islands in Persian Gulf [16] Countries and boundaries in the geopolitical region of the Persian Gulf: Writings of on the political geography of the Persian Gulf [17] Map of the Iranian marine areas in the Persian Gulf with the United Arab Emirates [18] The consequences of constructing artificial islands in the Persian Gulf by the United Arab Emirates for Iran [19] Law of sea [20] In respect of the application of the straight baselines system to a part of the coast of the United Arab Emirates [21] Territoriality of the United Arab Emirates on the Persian Gulf (with emphasis on the new territorialities) [22] Offshore boundary agreement between Abu Dhabi and Dubai, 18 February 1968 [23] Federal law no. 19 of 1993 in respect of the delimitation of the maritime zones of the United Arab Emirates, 17 October 1993 [24] Department of State. Continental shelf boundaries: The Persian Gulf [25] The photo of artificial islands in United Arabic Emirates [26] Adapting to sea level rise: A law of the sea perspective [27] Vienna Convention on the Law of Treaties (With annex)

پیامد حقوقی و ژئوپلیتیکی آمایش فضا در مناطق ساحلی (مطالعه موردی: جزایر مصنوعی امارات متحده عربی)

رضا الله ویردی زاده* PhD

گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه مراغه، مراغه، ایران

میثم میرزائی تبار PhD

گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

میثم هادی پور PhD

گروه جغرافیای سیاسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

بعد حقوقی و ژئوپلیتیکی از ابعاد مهم آمایش سرزمین در مناطق ساحلی است که به آن ماهیت سیاسی می‌دهد. پهنه خلیج فارس و سازه‌های انسانی آن همانند جزایر مصنوعی، ابعاد حقوقی و ژئوپلیتیکی ماهیتی سیاسی دارند. پژوهش حاضر پیامدهای حقوقی و ژئوپلیتیکی جزایر مصنوعی امارات متحده عربی را تحلیل کرد. این پژوهش از لحاظ هدف، بنیادی و از حیث ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی و از نوع تحلیل محتوا است. برای بررسی موضوع، قوانین دریایی امارات و سایر اسناد موجود بین‌المللی بررسی شدند. پیامد حقوقی احداث جزایر مصنوعی امارات بر سه موضوع شامل مسایل حقوقی محیط زیست، تحدید حدود مرزی و پیشروی ساحل به طرف دریا تاکید کرده است. از لحاظ حقوقی منعی برای احداث جزایر مصنوعی توسط امارات وجود ندارد. فرسایش و رسوبگذاری محیط ساحلی امارات ممکن است، این کشور را بر جابه‌جایی و تغییر خطوط مرز دریایی مجاب نماید. این ادعا به دلیل چندجانبه‌بودن قراردادهای بین‌المللی، تعارض آن با قوانین بین‌المللی همانند کنوانسیون معاهدات سال ۱۹۶۹، ناسازگاری با عرف بین‌المللی، شرایط ویژه خلیج فارس، عملکرد تخریبی و یک‌سویه امارات، نقش عوامل انسانی در تخریب سواحل امارات و غیره قابل پذیرش نیست. همچنین امارات باید آثار محیط زیستی احداث جزایر مصنوعی را ارزیابی و به آگاهی کشورهای منطقه برساند و با کشورهای همسایه برای حفظ محیط زیست دریا همکاری کند. از پیامدهای ژئوپلیتیکی احداث جزایر مصنوعی می‌توان به استفاده نظامی از این سازه‌ها توسط کشورهای ثالث، تزلزل امنیت منطقه‌ای به واسطه حضور نیروهای بیگانه، ایران‌هراسی، تشدید اختلافات مرزی و سرزمینی ایران با امارات و دخالت کشورهای ثالث و غیره اشاره کرد.

کلیدواژه‌ها: آمایش فضا، جزایر مصنوعی، امارات متحده عربی، پیامد حقوقی و ژئوپلیتیکی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۶/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۱/۱۷

* نویسنده مسئول: r.allahverdizadeh@maragheh.ac.ir

۱- مقدمه

جزایر مصنوعی از پدیده‌های جغرافیایی قرن بیست‌ویکم است که به‌نوعی با آمایش سرزمین و مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی (ICZM) ارتباط دارند. این نوع جزایر در مقام پدیده جغرافیایی-سیاسی هستند، بنابراین ابعاد جغرافیایی، سیاسی، حقوقی، محیط زیست، امنیتی-نظامی، اقتصادی و غیره دارند. یکی از موضوعات جدید که در سال‌های اخیر موضوع مناقشه برخی از کشورهای ساحلی شده، احداث جزایر مصنوعی در محیط‌های دریایی است. با وجود تشریح قواعد و مقررات احداث این نوع جزایر در کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق بین‌الملل دریاها، وجود برخی خلأهای حقوقی در این زمینه و نگرانی کشورها از مشکلات محیط زیستی ناشی از احداث این جزایر، موجب اختلاف‌ها و تنش‌ها میان برخی کشورها شده است. بیشتر جزایر مصنوعی در نزدیکی سواحل احداث شده است. تحقیق حاضر محدوده مطالعه خود را بر محیط دریایی،

سیاسی، اقتصادی و در عین حال امنیتی ایران، یعنی خلیج فارس معطوف کرده است. تشریح هر کدام از ابعاد جزایر مصنوعی، نیازمند پژوهشی مستقل است. تحقیق حاضر، موضوع جزایر مصنوعی که در نتیجه آمایش فضا در مناطق ساحلی کشورهای حوزه جنوبی خلیج فارس ایجاد شده را در چارچوب جغرافیای سیاسی دریاها بررسی و تحلیل کرده است. ابعاد مختلف جزایر مصنوعی خلیج فارس اعم از بعد سیاسی، سرزمینی، محیط زیست، امنیتی، اقتصادی و غیره در سال‌های اخیر، مورد مذاقه و بحث محافل علمی و رسانه‌ای بوده است. در حال حاضر پروژه‌های متعدد ساخت جزایر مصنوعی در خلیج فارس وجود دارد. بحرین جزیره دو دریا، کویت جزیره تفریحی سبز، قطر جزیره مروراید با امکانات کامل برای زندگی ۳۰ هزار نفر و عمان پروژه موج به مساحت ۷/۳ کیلومتر را در دست ساخت دارند^[۱]. مقاله حاضر بر پیامدهای حقوقی و ژئوپلیتیکی ساخت جزایر مصنوعی تاکید دارد. با عنایت به اینکه بیشتر کشورهای حوزه جنوبی خلیج فارس، جزایر مصنوعی را در مناطق ساحلی خود ساخته‌اند یا در حال احداث دارند، مطالعه تمامی این کشورها در محدوده تحقیق حاضر جای نمی‌گیرد. این مقاله به‌دلیل عدم افراز مرزهای دریایی ایران با امارات متحده عربی، مطالعه خود را به جزایر مصنوعی کشور امارات متحده عربی معطوف کرده است.

۲- داده‌ها و روش تحقیق

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، بنیادی و از حیث ماهیت و روش، توصیفی-تحلیلی و از نوع تحلیل محتوا است. گردآوری اطلاعات با روش کتابخانه‌ای و بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و اسناد موجود در رابطه با موضوع تحقیق انجام شد. در بررسی موضوع، قوانین دریایی امارات، متن کنوانسیون حقوق بین‌المللی دریاها، موضع‌گیری کشورها براساس اسناد سازمان ملل متحد (بخش امور اقیانوس‌ها و حقوق دریاها) و سایر اسناد موجود در این زمینه مطالعه و بررسی و برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از استدلال و تجزیه و تحلیل کیفی داده‌ها و تحلیل محتوای قوانین استفاده شده است.

۳- بحث نظری

۳-۱- اهداف ساخت جزایر مصنوعی

جزایر مصنوعی در مکان‌هایی که دچار تنگنای سرزمینی هستند همانند ژاپن، یا از تنوع اقلیمی در خشکی بی‌بهره‌اند همانند امارات مورد توجه قرار گرفته است^[۲]. اهداف گردشگری، تفریحی و ایجاد جاذبه‌های گردشگری برای جذب گردشگرهای خارجی و داخلی که رونق اقتصادی و تجاری به دنبال دارد از دلایل و اهداف ساخت جزایر مصنوعی است. از اهداف دیگر ساخت این جزایر، کارکرد نظامی، امنیتی و اطلاعاتی است. نگرانی‌ها در مورد امنیت دریایی، تلاش برای بهره‌برداری بیشتر از منابع دریا، استفاده نظامی از جزایر مصنوعی و افزایش توان ارتش و استفاده از آنها در مقام پایگاه‌های اطلاعاتی و جاسوسی از منطقه و همسایگان از جمله اهداف و عوامل ساخت جزایر مصنوعی در این زمینه است. کارشناسان بر این عقیده‌اند که تغییرات آب و هوایی باعث ازدست‌رفتن قلمرو خشکی و زمین‌های کشورهای ساحلی می‌شود و این یکی از دلایل افزایش ساخت‌وسازها در دریا و احداث جزایر مصنوعی به‌ویژه برای کشورهای محصور در آب است. "هیات بین‌المللی بررسی تغییرات آب و هوایی" با پیش‌بینی افزایش ارتفاع ۱۸ تا ۵۸ متر سطح آب دریاها و اقیانوس‌ها در آینده، این مساله را یکی از مهم‌ترین عوامل

اختلافات مالزی و سنگاپور بر سر احداث جزایر مصنوعی ابهام‌های مطرح درباره این موضوع را برطرف کرد. در این دعوی حقوقی، مالزی ساخت جزایر مصنوعی از سوی سنگاپور را دارای اثرات منفی محیط زیستی در دریا، عامل فرسایش ساحل، رسوب‌گذاری فزاینده، آلودگی و شورشیدن بیشتر آب دریا می‌دانست. دادگاه بین‌المللی در رای خود تاکید کرد که کشورهای ساحلی در ساخت جزایر مصنوعی باید آثار محیط زیستی آن را ارزیابی و به آگاهی کشورهای ذی‌نفع برسانند و با دیگر کشورها برای حفظ محیط زیست دریا همکاری کنند. وظیفه اساسی کشور سازنده جزیره توجه به نگرانی‌های محیط زیستی دیگر کشورها از راه همکاری است. پیش از عملیاتی‌شدن پروژه، باید عوامل خطرناک در زمینه احداث این جزایر مورد ارزیابی قرار گیرد و احتیاط‌های لازم به عمل آید^[۸].

بند ۴ ماده ۷۹ کنوانسیون در ارتباط با "خطوط لوله و کابل‌های زیر دریایی در فلات قاره"، بر صلاحیت کشور ساحلی بر عملیات و امور جزایر مصنوعی در این موضوع اشاره می‌کند. این بند تاکید می‌کند که "هیچ‌یک از مقررات این قسمت از کنوانسیون (ماده ۷۹) بر حق کشور ساحلی در مورد تعیین شرایط برای کابل‌ها یا خطوط لوله‌ای که وارد قلمرو یا دریای سرزمینی او می‌شوند، یا بر صلاحیت او بر کابل‌ها و خطوط لوله احداث یا استفاده‌شده در ارتباط با اکتشاف فلات قاره وی یا بهره‌برداری از منابع فلات قاره یا عملیات و امور مربوط به جزایر مصنوعی، تاسیسات و بناهای تحت صلاحیت او تاثیر نمی‌گذارد". ماده ۸۰ در موضوع "جزایر مصنوعی، تاسیسات و بناها در فلات قاره"، اشاره می‌کند که ماده ۶۰ عیناً و با ملاحظات مقتضی درباره جزایر مصنوعی، تاسیسات و بناهای روی فلات قاره اعمال خواهد شد^[۹]. این ماده احداث جزایر مصنوعی در فلات قاره را مجاز و رعایت تمام ملاحظات موجود در ماده ۶۰ (جزایر مصنوعی، تاسیسات و بناها در منطقه انحصاری- اقتصادی) را در این زمینه برای فلات قاره صادق می‌داند.

بخش "د" بند ۱ ماده ۸۷ کنوانسیون در موضوع "آزادی دریاهای آزاد"، یکی از موارد آزادی برای کشورهای ساحلی و کشورهای محصور در خشکی را آزادی احداث جزایر مصنوعی و سایر تاسیسات مجاز به موجب حقوق بین‌الملل منوط به رعایت مقررات قسمت ۶ کنوانسیون می‌داند که مقررات مربوط به فلات قاره از ماده ۷۶ تا ۸۵ کنوانسیون را شامل می‌شود^[۷]. این بخش، احداث جزایر مصنوعی در دریای آزاد را با رعایت شرایط، برای کشورهای ساحلی و محصور در خشکی مجاز می‌داند.

بند ۱ ماده ۲۰۸ کنوانسیون در موضوع "آلودگی از فعالیت‌های بستر دریای تابع صلاحیت ملی" بر تصویب قوانین و مقررات داخلی لازم برای جلوگیری، کاهش و کنترل آلودگی محیط زیست دریا اشاره دارد و تاکید می‌کند که "کشورهای ساحلی برای جلوگیری، کاهش و کنترل آلودگی محیط زیست دریا ناشی از دریا یا در ارتباط با فعالیت‌های بستر دریای تابع صلاحیت آنها و ناشی از جزایر مصنوعی، تاسیسات و بناهای تحت صلاحیت آن، مطابق با مواد ۶۰ و ۸۰ کنوانسیون، قوانین و مقررات لازم را تصویب خواهند نمود^[۹].

در ماده ۲۱۴ در موضوع "اجرا در ارتباط با آلودگی از فعالیت‌های بستر دریا" آمده است که "کشورها قوانین و مقررات مصوب خود را در انطباق با ماده ۲۰۸ اجرا و قوانین و مقررات لازم را وضع خواهند کرد و سایر اقدامات لازم برای اجرای قواعد و استانداردهای بین‌المللی قابل اعمال مقرر شده از طریق سازمان‌های بین‌المللی صلاحیت‌دار یا کنفرانس‌های دیپلماتیک برای جلوگیری، کاهش و کنترل آلودگی محیط زیست دریا ناشی از دریا یا در ارتباط با فعالیت‌های بستر دریای تابع صلاحیت آنها و ناشی از جزایر

گرایش به ساخت جزایر مصنوعی به‌ویژه برای کشورهای متشکل از چند جزیره می‌داند^[۳]. انواع جزایر مصنوعی و تاسیسات دریایی شامل جزایر مصنوعی با نام دریا شهرها با هدف سکونت انسان‌ها؛ با هدف توسعه اقتصادی؛ با اهداف ارتباطی و حمل و نقل؛ علمی؛ نظامی؛ تولید انواع انرژی‌ها^[۴]؛ تفریحی و گردشگری؛ و جزایر مصنوعی با هدف استقرار انواع صنایع در دریا^[۵] برپا شده است.

۳-۲- وضعیت حقوقی جزایر مصنوعی

در حقوق بین‌الملل، جزیره مصنوعی به تاسیسات ساخت بشر گفته می‌شود که پیرامون آن آب باشد، در حالت بالآمدن آب دریا دیده شود، در یک نقطه جغرافیایی و برای مدتی معین برپا شده باشد و در مقام ایستگاهی برای فعالیت‌های دریایی مورد استفاده قرار گیرد^[۶]. در کنوانسیون حقوق بین‌الملل دریاها مصوب ۱۹۸۲، "جزیره مصنوعی" تعریف نشده اما قواعد حقوقی مربوط به آن در مواد ۱۱، ۵۶، ۶۰، ۷۹، ۸۰، ۸۷، ۲۰۸، ۲۱۴ و ۲۴۶ کنوانسیون مورد اشاره و تشریح قرار گرفته است.

ماده ۱۱ کنوانسیون در موضوع "بنادر" و تعیین حدود دریای سرزمینی آن، به جزایر مصنوعی اشاره می‌کند. مطابق این ماده تاسیسات دور از ساحل و جزایر مصنوعی، تاسیسات دائمی بندری محسوب نمی‌شوند. در ماده مذکور تصریح شده است که به‌منظور تعیین حدود دریای سرزمینی، دورترین تاسیسات دائمی بندری که جزء لاینفک مجموعه بندر محسوب می‌شوند، بخشی از ساحل قلمداد خواهند شد. تاسیسات واقع در دریا و جزایر مصنوعی، تاسیسات دائمی بندری محسوب نمی‌شوند^[۷]. مطابق ماده ۱۱ و تفسیر کنوانسیون، می‌توان به این نتیجه رسید که جزایر مصنوعی در تعیین حدود دریای سرزمینی تاثیری نخواهند داشت.

ماده ۵۶ کنوانسیون در موضوع "حقوق، صلاحیت و تکالیف کشور ساحلی در منطقه انحصاری اقتصادی"، کشور ساحلی را در ارتباط با ساخت و استفاده از جزایر مصنوعی در منطقه انحصاری اقتصادی "دارای صلاحیت" می‌داند^[۷]. ماده ۶۰ به موضوع "جزایر مصنوعی، تاسیسات و بناها در منطقه انحصاری- اقتصادی"، اشاره می‌کند که کشور ساحلی برای احداث، اجازة و نظارت بر ساخت و ساز، بهره‌برداری و استفاده از جزایر مصنوعی در منطقه انحصاری- اقتصادی از حق انحصاری برخوردار است. در این ماده، کنوانسیون بر صلاحیت انحصاری کشور ساحلی برای تدوین قوانین و مقررات گمرکی، مالی، بهداشتی، مهاجرتی و ایمنی برای جزایر مصنوعی تاکید کرده است (بند ۲). در منطقه انحصاری- اقتصادی، اعلان و اخطار مقتضی برای ساخت جزایر مصنوعی (بند ۳)، برپایی و تعیین وسعت مناطق ایمنی برای جزایر مصنوعی (بند ۴، ۵، ۶ و ۷) پیش‌بینی شده است. در بند ۸ ماده ۶۰ کنوانسیون به وضوح بیان شده است که جزایر مصنوعی، تاسیسات و بناها، وضعیت جزایر (طبیعی) را نداشته و برای خود دریای سرزمینی ندارند و وجود آنها بر تعیین حدود دریای سرزمینی، منطقه انحصاری- اقتصادی یا فلات قاره تاثیر نمی‌گذارد^[۷]. این ماده کنوانسیون، واضح‌ترین ماده در ارتباط با جزایر مصنوعی است که وضعیت حقوقی و صلاحیت کشورها در قبال احداث این جزایر را مشخص می‌کند. موضوع چالش‌برانگیز این ماده مربوط به "اعلان و اخطار" کشور ساحلی برای ساخت جزیره مصنوعی است که مورد مناقشه بوده است. این مساله به لزوم اطلاع‌دادن کشور ساحلی به کشورهای همسایه، رعایت حقوق کشورهای دیگر و رفع نگرانی‌های آنها اشاره دارد، اما موضوع به‌صورت شفاف تشریح نشده و همین منشا اختلافات بوده است.

در اواخر ۲۰۰۳ میلادی، رای "دادگاه بین‌المللی حقوق دریاها" درباره

مصنوعی، تاسیسات و بناهای تحت صلاحیت آن، مطابق با مواد ۶۰ و ۸۰ را به عمل خواهند آورد" [9].
 ماده ۲۴۶ در موضوع "تحقیقات علمی دریایی در منطقه انحصاری اقتصادی و در فلات قاره" در بند ۵ خود اشاره می‌کند که کشور ساحلی می‌تواند در شرایطی به تشخیص خود رضایتش را برای انجام یک پروژه تحقیقات علمی دریایی کشور دیگر یا سازمان‌های بین‌المللی صلاحیت‌دار در منطقه انحصاری- اقتصادی یا فلات قاره خود جلوگیری نماید، اگر آن پروژه شامل ساخت، اجرا یا استفاده از جزایر مصنوعی، تاسیسات و بناهای مذکور مواد ۶۰ و ۸۰ باشد [7].
 مواد ۱۲۲ و ۱۲۳ کنوانسیون به قلمروسازی در دریای بسته و نیمه‌بسته و به‌صورت غیرمستقیم به موضوع احداث جزایر مصنوعی اشاره دارد و قواعد مربوط به آن را تشریح می‌کند. در ماده ۱۲۲ آمده است: برای اهداف این کنوانسیون، دریای بسته و نیمه‌بسته به معنای یک خلیج، حوضه رودخانه یا دریایی است که به‌وسیله دو یا چند کشور احاطه و از سوی یک معبر باریک به دریای دیگر یا اقیانوس مرتبط شده است که به‌طور کامل یا به‌طور عمده شامل دریای سرزمینی و مناطق انحصاری- اقتصادی دو یا چند کشور ساحلی است [7].

ماده ۱۲۳ کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق بین‌الملل دریاها نیز اشاره می‌کند: کشورهای هم‌مرز یک دریای بسته و نیمه‌بسته باید با یکدیگر در اعمال حقوق و اجرای تکالیف خود تحت این کنوانسیون همکاری کنند. به این منظور آنها مستقیماً یا از طریق سازمان منطقه‌ای مناسب تلاش خواهند کرد: الف) مدیریت، حفاظت، اکتشاف و بهره‌برداری از منابع زنده دریا را هماهنگ نمایند؛ ب) اجرای حقوق و تکالیف خود در مورد حمایت و حفاظت از محیط زیست دریایی را هماهنگ نمایند؛ ج) سیاست‌های تحقیقات علمی خود را هماهنگ نموده و در موارد مقتضی برنامه‌های مشترک تحقیقات علمی در ناحیه بر عهده گیرند؛ د) در موارد مقتضی از سایر کشورهای علاقمند یا سازمان‌های بین‌المللی برای همکاری در پیشبرد مقررات این ماده دعوت نمایند [7].
 براساس این دو ماده، در صورتی که کشورهای ساحلی در آب‌های دریای بسته و نیمه‌بسته به معنای یک خلیج، حوضه رودخانه یا دریایی اقدام به هر گونه ساخت‌وساز از جمله احداث جزایر مصنوعی کنند، باید اقدامات مندرج در ماده ۱۲۳ را انجام داده و هماهنگی‌های لازم را با همسایگان خود داشته باشند. در مجموع، کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق بین‌الملل دریاها، ساخت جزایر مصنوعی از سوی کشورهای ساحلی را در آب‌های سرزمینی، منطقه انحصاری اقتصادی، فلات قاره و آب‌های آزاد با حفظ شرایط، مجاز می‌داند. در کنوانسیون ۱۹۸۲، بر لزوم توجه به محیط زیست دریا در ساخت جزایر مصنوعی توجه ویژه‌ای شده است، به‌گونه‌ای که شرط لازم برای ساخت این جزایر، عدم آسیب به محیط زیست و منابع زنده و غیرزنده بستر و زیربستر دریاها ذکر شده است. زیرا کشورها براساس ماده ۲۳۵ کنوانسیون در مورد حمایت و حفاظت از محیط زیست دریا مسئول هستند [10].

۴- یافته‌های تحقیق

۴-۲- پیامد حقوقی احداث جزایر مصنوعی در کشور امارات متحده عربی

۴-۱-۲-۴ جزایر مصنوعی و محیط زیست منطقه دریایی خلیج فارس: منطقه دریایی خلیج فارس به همراه دریای عمان از اکوسیستم ویژه و خاصی برخوردار است. برای حمایت از محیط زیست دریایی خلیج فارس و دریای عمان، کشورهای این منطقه در

۲۴ آوریل ۱۹۷۸ کنوانسیون منطقه‌ای خلیج فارس برای حمایت از محیط زیست دریایی در مقابل آلودگی را تصویب کردند. در راستای نظارت بر اجرای این کنوانسیون، سازمان منطقه‌ای با عنوان سازمان منطقه‌ای برای حمایت از محیط زیست دریایی (راپمی؛ ROPME) طبق ماده ۱۶ کنوانسیون شکل گرفته که مقر آن در کویت است [11].
 مطابق کنوانسیون کویت، محدوده دریایی کنوانسیون، شامل آب‌های داخلی دولت‌های متعاقد نخواهد بود، مگر در مواردی که به‌نحو دیگر در کنوانسیون (کنوانسیون کویت) یا در هر یک از پروتکل‌های مربوطه تعیین شده باشد. در بند الف ماده ۱۱ کنوانسیون کویت تاکید شده است که هر یک از دولت‌های متعاقد کوشش خواهد کرد در تمامی فعالیت‌های برنامه‌ریزی که متضمن اجرای پروژه‌هایی در داخل سرزمین خود و به‌خصوص در مناطق ساحلی که ممکن است خطر ایجاد آلودگی در منطقه دریایی نماید، ارزیابی اثرات بالقوه این فعالیت‌ها را بر محیط زیست منظور نماید [12].
 در ماده ۴ پروتکل الحاقی کنوانسیون کویت، بر محدوده جغرافیایی منطقه دریایی کنوانسیون تاکید شده است. در این ماده تصریح شده در صورتی که دولت متعاقدی بخواهد با موارد اضطراری در دریا مقابله نماید، می‌تواند بنادر، خورها، خلیج‌های کوچک و مرداب‌های خود را جزء منطقه دریایی محسوب نماید [13].
 احداث جزایر مصنوعی در مناطق ساحلی جنوب خلیج فارس، خطر آلودگی‌های محیط زیستی و مرگ گونه‌های مختلف گیاهی و جانوری را در خلیج فارس افزایش داده است. کارشناسان سازمان‌های ناظر بین‌المللی در مراحل نخستین ساخت جزایر مصنوعی، از بین رفتن تنها ساحل مرجانی شناخته‌شده در دبی، ویران شدن آشیانه‌های ساحلی لاک‌پشت‌های دریایی و تبدیل آب شفاف دریا به لجن‌زار را از پیامدهای ساخت این جزایر می‌دانند. ساخت جزایر مصنوعی در امارات متحده عربی و فعالیت‌های انسانی در بخش‌های جنوب غربی خلیج فارس، سبب انباشت رسوب، دگرگون شدن خط ساحلی، ریخت‌شناسی ساحل، شیب ساحل، ژرفای آب و گسترش ساحل به سوی دریا شده است [14].
 با توجه به درهم‌تنیدگی محیط زیست و به‌ویژه در مناطقی مانند خلیج فارس، احداث جزایر مصنوعی پیامدهای زیست‌محیطی منفی برای کشورهای منطقه در بر خواهد داشت. اصل رعایت حقوق دیگران و در نظر گرفتن منافع جامعه بین‌المللی در حقوق بین‌الملل که در کنوانسیون حقوق دریاها نیز مورد تاکید قرار گرفته است، با احداث این جزایر مغایرت خواهد داشت [10].
 در توضیح این موضوع تاکید می‌شود که از نظر حقوقی هر چند که هر کدام از کشورهای ساحلی خلیج فارس می‌توانند در محدوده آب‌های داخلی و دریای سرزمینی خود به ساخت جزایر مصنوعی اقدام کنند، اما با توجه به مفاد کنوانسیون کویت و ماده ۱۲۳ کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق بین‌الملل دریاها در مورد دریاهای بسته یا نیمه‌بسته، خلیج فارس یک دریای نیمه‌بسته به شمار می‌آید و دولت‌های ساحلی باید در امور مختلف مربوط به بهره‌برداری از حقوق و انجام تکالیف خود با یکدیگر همکاری کنند و به همین دلیل می‌توان گفت که اقدام هر یک از کشورهای ساحلی برای ایجاد جزایر مصنوعی باید با اطلاع و هماهنگی سایر دولت‌های ساحلی و با توجه به تمام آثار زیست‌محیطی آن انجام شود [15].
 گذشته از کنوانسیون کویت و موارد مصرح در کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق بین‌الملل دریاها، کنوانسیون‌های بین‌المللی متعددی در عرصه محیط زیست دریا نافذ هستند که می‌توانند مبنای حقوقی برای فعالیت‌های دریایی همانند احداث جزایر مصنوعی در خلیج فارس باشند. امارات در ساخت جزایر مصنوعی یک‌جانبه عمل می‌نماید و پیامدهای محیط

ایرانی که این کشور بر این منطقه می‌شود. این اقدام سبب خواهد شد تا کشورهای عربی دیگر منطقه خلیج فارس نیز که با کمبود وسعت و سواحل روبه‌رو هستند، در تلاش برای ساخت جزایر مصنوعی باشند، بنابراین این اقدامات در آینده موجب تضعیف کنترل مدیریت ایران بر خلیج فارس خواهد شد [18].

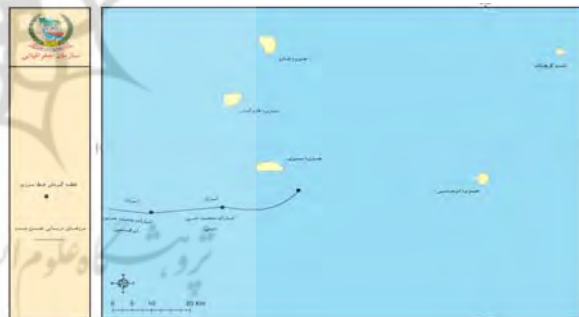
این ادعاها در نوشته‌های متعدد داخلی با عناوین متفاوت منعکس شده است. بیشتر محققان برای ادعاهای خود دلایل حقوقی و علمی مناسب را قید نکرده‌اند و باید دلایل اعلامی پشتوانه حقوقی داشته باشد. ابتدا باید وضعیت تحدید حدود دریایی امارات را بررسی نماییم. براساس قانون شماره ۱۹، دولت فدرال امارات متحده عربی در سال ۱۹۹۳، محدوده مناطق دریایی خود را تعیین کرده است [19]؛ هیات وزیران امارات متحده عربی در ۱۴ ژوئن سال ۲۰۰۹، مختصات جغرافیایی ۱۷ نقطه از خطوط مبدا مستقیم در بخشی از سواحل این کشور را تصویب کرد [20] و در اسناد بین‌المللی از جمله بخش امور اقیانوس و حقوق دریا سازمان ملل متحد ثبت شده است (نقشه ۲). براساس قانون تحدید حدود مرز دریایی امارات متحده عربی، خطوط مبدا دولت فدرال امارات از خطوط مبدا مستقیم شکل یافته است. خطوط مبدا مستقیم از ۱۷ نقطه گردشی از نقطه مرزی مشترک با عربستان سعودی تا انتهای ابوظبی را در بر می‌گیرد؛ بخش زیادی از خطوط مبدا مستقیم در ساحل شیخ‌نشین ابوظبی هستند. این منطقه دریایی امارات با عربستان و قطر تا حدودی افراز شده است؛ اما بین امارات و عربستان سعودی اختلاف مرزی وجود دارد. با اعلام خطوط مبدا مستقیم امارات، ۹ نقطه آن بیش از ۱۲ مایل دریایی با ساحل اصلی این کشور فاصله دارند، مساحتی در حدود ۹۲۸۵ کیلومتر مربع از آب‌های خلیج فارس، پشت خط مبدا و در زمره آب‌های داخلی امارات قرار گرفته است. مرز دریایی سرزمینی و منطقه نظارت این کشور نیز در این قسمت حدود ۷۶۳ کیلومتر مربع در خلیج فارس پیشروی داشته است. طبق کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق بین‌الملل دریاها، شکل ساحل ابوظبی و مضرس بودن آن، اجازه تعیین خط مبدا مستقیم را به امارات در این قسمت از ساحل می‌دهد، اما قرارداد برخی از جزایر که فاصله زیادی با ساحل دارند، از جمله جزیره مکاسب و قفای در پشت خط مبدا، می‌تواند مورد اعتراض سایر کشورها قرار گیرد (نقشه ۲). عربستان اعتراض خود را در مورد خطوط مبدا مستقیم امارات اعلام کرده است. مهم‌ترین دلایل اعتراض عربستان، نقض مواد قرارداد ۱۹۷۴ میان این کشور و امارات توسط خطوط مبدا اعلام شده، عدم تبعیت خطوط مبدا امارات از شکل واقعی ساحل این کشور، انحراف نقاط ابتدایی خطوط مبدا امارات به سمت غرب و روبه‌روی خورالعید که طبق نظر عربستان باید مرز دریایی این دو کشور در خورالعید براساس خط منصف تعیین شود و همچنین قرارداد جزایر قفای و مکاسب در پشت خطوط مبدا مستقیم امارات که عربستان در این جزایر برای خود حقوقی را محفوظ می‌داند [21].

گویا ایران اعتراضی به خطوط مبدا مستقیم امارات نکرده است. لازم به یادآوری است که هم در کنوانسیون ۱۹۵۸ ژنو مربوط به دریای سرزمینی و منطقه نظارت (بند ۲ ماده ۴) و هم در کنوانسیون ۱۹۸۲ (بند ۳ از ماده ۷) در این مورد تاکید شده است که خطوط مبدا نباید به مقدار زیادی از امتداد معمولی جغرافیایی ساحل منحرف شود و آب‌های محصور در داخل این خطوط باید تا حد امکان به خشکی متصل باشد تا مشمول نظام آب‌های داخلی شود. با توجه به اینکه ممکن است از روش ترسیم خطوط مبدا مستقیم طوری استفاده شود که برخی از قسمت‌های دریا که در

زیستی آن را با کشورهای همسایه بررسی نمی‌کند؛ در حالی که این موضوع به صراحت در کنوانسیون منطقه‌ای کویت (ماده ۱۱) و کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق بین‌الملل دریاها (ماده ۶۰) اشاره شده است.

۴-۲-۲- جزایر مصنوعی و تحدید حدود مرزی: مرز دریایی ایران و امارات متحده عربی به دلیل مشکلات ناشی از موافقت‌نامه شارجه-ایران بر سر جزیره ابوموسی هنوز نهایی نشده است. با این حال دو نوع توافق بین ایران و دبی از یک‌سو و ایران با شارجه و ام‌القوین از سوی دیگر وجود دارد. در توافق اول، ایران و دبی در ۱۴ اوت ۱۹۷۴ قراردادی را به امضا رساندند که در ۱۵ مارس ۱۹۷۵ به تصویب ایران رسید؛ ولی مورد قبول امارات متحده عربی قرار نگرفت. این مرز دریایی ۳۹/۲ مایل طول دارد و از سه خط مستقیم، یک خط منحنی و پنج نقطه گردش تشکیل می‌شود. خط منحنی بین نقطه ۳ و ۴ واقع شده و علت انحنای آن محاسبه ۱۲ مایل دریای سرزمینی جزیره ایرانی سری است. نقطه پایانی غربی این مرز دریایی با نقطه گردش آغازین مرز دریایی تعیین‌نشده ایران و ابوظبی برابری دارد و نقطه پایانی شرقی آن با نقطه گردش آغازین مرز دریایی تعیین‌نشده ایران و شارجه برابر است.

پس از اجرای موافقت‌نامه ایران و شارجه در مورد جزیره ابوموسی در دسامبر ۱۹۷۱، مقررات ایرانی ۱۲ مایل دریای سرزمینی در مورد ابوموسی به اجرا درآمد. اعمال این سرحد آبی، با سرحدات آبی ام‌القوین تداخل یافت و منطقه امتیاز نفتی شرکت اکسیدنتال در آب‌های ام‌القوین را در بر گرفت. ایران برای حل مسأله، حد میانه را براساس سواحل دو جزایر تعیین کرد؛ این توافق از حد قرار شفاهی بیشتر نفت. بنابراین مرزهای ایران با امارات عربی متحده در خلیج فارس نهایی نشده است [16] (نقشه ۱).

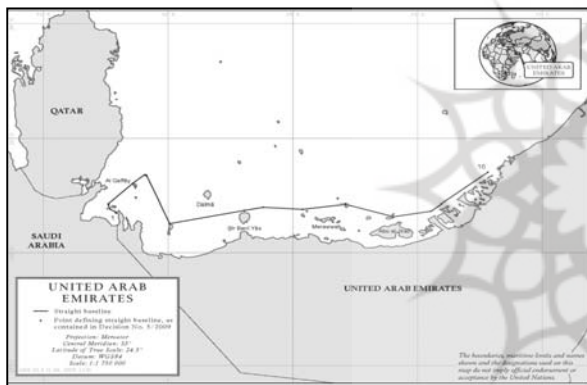
نقشه ۱) مرز دریایی ایران با امارات متحده عربی [17]

برخی از پژوهشگران، احداث جزایر مصنوعی امارات را از رویکرد تحدید حدود مرزی مورد بحث قرار داده‌اند. در بیشتر نوشته‌های داخلی، احداث این جزایر را موجب پیامدهای مرزی برای ایران می‌دانند. به اعتقاد این پژوهشگران، احداث جزایر مصنوعی موجب تغییر خطوط مرزی ایران و افزایش خطوط مرزی امارات می‌شود، بنابراین از پیامدهای حقوقی آن به کاهش محدوده مناطق دریایی ایران، تهدید جزایر مورد اختلاف، کاهش صلاحیت ایران بر منابع دریایی فلات قاره و منطقه انحصاری- اقتصادی و حضور نیروهای بیگانه اشاره می‌نمایند. از دید آنها، مجموع این پیامدهای حقوقی موجب کاهش اقتدار ایران در خلیج فارس می‌شود. این ادعا مطرح است که احداث جزایر مصنوعی موجب افزایش طول سواحل امارات متحده عربی می‌شود. براساس پیش‌بینی‌ها، سواحل امارات از ۶۰۰ کیلومتر به ۱۲۰۰ کیلومتر افزایش خواهد یافت و به‌عنوان دومین کشور دارنده سواحل طولانی در خلیج فارس، باعث افزایش تسلط

دریایی خلیج فارس را در نظر بگیرد. هر گونه بی‌توجهی به ملاحظات محیط زیست خلیج فارس و عدم اعلان و آگاهی به سایر کشورها، دستاویزی حقوقی برای ممانعت از احداث این گونه جزایر است (شکل ۱؛ نقشه ۲).

شکل ۱) جزایر مصنوعی امارات متحده عربی^[25]؛ به ترتیب از شماره ۱ تا ۴: جزیره نخل دیره، جزایر جهان، جزیره جمیرا، جزیره جبل علی

نقشه ۲) خطوط مبدا مستقیم امارات متحده عربی (ابوظبی) در خلیج فارس^[19]

۴-۲-۳- پیشروی ساحل به طرف دریا: از پیامدهای محیط زیستی ساخت جزایر مصنوعی در آب‌های ساحلی امارات به رسوب‌گذاری، خشک شدن و پیشروی ساحل امارات به طرف دریا اشاره می‌شود. در رابطه با پیامدهای مرزی خشک شدن سواحل امارات و پیشروی آن به سمت آب‌های خلیج فارس به تغییر خط مبدا دریایی، افزایش ادعای امارات بر جزایر ایرانی خلیج فارس و پیچیده شدن مکانیزم تعیین مرزهای دریایی بین دو کشور در بستر و سطح دریا اشاره می‌شود^[18]. امارات، خطوط مبدا خود را روی نقشه‌های بین‌المللی با مقیاس مشخص، تعیین نکرده است و خطوط مبدا و آب‌های داخلی امارات در خلیج فارس و حتی دریای عمان مبهم است (دلایل آن احتمالاً عدم تعیین حدود مرزی با ایران و عمان و اختلاف بر سر مالکیت جزایر سه‌گانه ایرانی است). عدم تعیین خطوط مبدا، شاید دستاویزی است تا در گفت‌وگوهای دوجانبه خود با ایران از موضع محکمی برخوردار نماید. رسوب‌گذاری و خشک شدن سواحل امارات به دلیل احداث جزایر مصنوعی و طرح ادعای تغییر خطوط مبدا و بالطبع تغییر و جابه‌جایی سایر مناطق دریایی به طرف پهنه آب‌های خلیج فارس از لحاظ جغرافیایی و حقوقی محدودیت دارد. از جمله این دلایل می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

گذشته جزء آب‌های سرزمینی یا دریای آزاد بوده است، محصور کند، هر دو کنوانسیون (بند ۲ ماده ۵ کنوانسیون ۱۹۵۸ و بند ۲ ماده ۸ کنوانسیون ۱۹۸۲)، بر این امر تاکید داشتند که آب‌های داخلی واقع در پشت این خطوط مبدا مستقیم مشمول حق عبور بی‌ضرر خواهند بود. تفسیر حقوقی خطوط مبدا مستقیم امارات، پژوهشی مستقل می‌خواهد و در این نوشته نمی‌گنجد. شایان توجه است با احتساب خط مبدا مستقیم امارات در ابوظبی، احتمال دارد حدود آب‌های سرزمینی، تاحدودی پیشروی کند، بنابراین باید نتایج حقوقی این مرزبندی دریایی مورد توجه قرار گیرد.

از هفت امارت یا شیخ‌نشین امارات متحده عربی، تنها در ابوظبی خطوط مبدا و محدوده آب‌های داخلی به‌طور دقیق و با مختصات جغرافیایی تعیین شده است. احتمالاً یکی از دلایل آن، افراز مرز دریایی ابوظبی و دبی در سال ۱۹۶۹^[22] و وجود سواحل مضرس و جزایر متعدد در این منطقه از ساحل امارات است (به نظر می‌آید، در بقیه امارت‌ها، ادامه مرز خشکی آنها در آب‌های خلیج فارس تا محدوده بیرونی ۱۲ مایلی دریای سرزمینی برای افراز محدوده دریایی محسوب شده است). با عنایت به یافته‌های نویسندگان مقاله، در نقشه‌های سازمان‌های بین‌المللی و از جمله بخش امور اقیانوسی و حقوق دریایی سازمان ملل متحد، نقاط گردشی خطوط مبدا دریایی شیخ‌نشین‌های امارات (به غیر از شیخ‌نشین ابوظبی) مشخص نشده است. گویا خطوط مبدا در بقیه شیخ‌نشین‌های امارات، مبتنی بر پایین‌ترین حد جزر آب است. در قانون تحدید حدود دریایی امارات در سال ۱۹۹۳، در ماده ۲ و ۶ که مربوط به آب‌های داخلی و دریای سرزمینی است، به تعریف و توصیف مناطق دریایی بسنده کرده است و نقاط گردشی و محدوده دقیق جغرافیایی را مشخص نکرده است^[23]. با این حال، محدوده ۱۲ مایلی آب‌های ساحلی امارات- در برخی نقشه‌های بین‌المللی- تعیین و ترسیم شده است^[24]. تمامی جزیره‌های مصنوعی امارات متحده عربی در نزدیک ساحل (متصل به ساحل یا جدا از آن) است و بیشتر آنها در ساحل دبی قرار دارند (شکل ۱) ^[25] شایان توجه است که جزایر مصنوعی امارات متحده عربی در آب‌های داخلی و دریای سرزمینی (به تقریب) آن کشور احداث شده است. آب‌های پشت خط مبدا، آب‌های داخلی است و آنچه پشت خط مبدا قرار می‌گیرد، تحت مالکیت و حاکمیت دولت سرزمینی است که حق همه گونه اقدامی در آن مشابه سرزمینش را دارد و دولت‌های دیگر حقی در این منطقه ندارند، مگر آن که خلاف آن در موافقت‌نامه‌ها دو یا چندجانبه اشاره شده باشد. برپایی و احداث تاسیسات در آب‌های داخلی حق مشروع تمامی کشورهای ساحلی منطقه دریایی خلیج فارس است. براساس قوانین بین‌المللی و کنوانسیون بین‌المللی حقوق دریاها، تمامی کشورهای ساحلی در آب‌های داخلی خود حاکمیت مطلق دارند و در آب‌های دریای سرزمینی، حاکمیت و صلاحیت با کشور ساحلی است، تنها استثنا بر آن حق عبور بی‌ضرر برای کشورهای غیرساحلی و ثالث است. محدوده دریای سرزمینی امارات با آب‌های مرزی ایران همپوشانی ندارد و موجب اعتراض ایران هم نبوده است. با این توضیحات، احداث جزایر مصنوعی امارات، منع حقوقی ندارد. اگر خطوط مبدا امارات در بقیه شیخ‌نشین‌ها به‌طور دقیق مشخص شود، ممکن است برخی جزایر مصنوعی، بیرون آب‌های داخلی و در محدوده آب‌های دریای سرزمینی مستقر باشند، در این صورت امارات مشکل حقوقی برای برپایی جزایر مصنوعی نخواهد داشت. شایان توجه است آزادی عمل امارات برای احداث جزایر مصنوعی، بدون توجه به الزام‌های محیط زیست نیست. باید امارات شرایط محیط زیست منطقه

و جذب جهانگردان، موضوع فروش این جزایر به سرمایه‌داران خارجی و کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای نیز مطرح شده است که این موضوع باعث پدید آمدن مسایل مختلف امنیتی، سیاسی یا حقوقی در خلیج فارس خواهد شد و احتمال اینکه با تحقق این موضوع، امارات در آینده بخواهد کشورهای فرامنطقه‌ای را وارد موضوع تعیین مرز و مساله جزایر سه‌گانه با ایران کند و موضوع را بین‌المللی جلوه دهد، وجود دارد [18]. امارات به دلیل عدم تعیین خطوط مرزی خود با ایران و اختلاف در مورد مالکیت جزایر سه‌گانه، به دنبال پیگیری اختلافات با توسل به سازمان‌های بین‌المللی و به شکل چندجانبه است، بنابراین سعی می‌کند گذشته از رجوع به محاکم بین‌المللی، حضور کشورهای فرامنطقه‌ای و شرکای بین‌المللی خود را در منطقه خلیج فارس مهیا کند و قدرت چانه‌زنی و دیپلماتیک خود را تقویت نماید. در مقابل آن، ایران بیشتر تمایل دارد موارد اختلافی را دوجانبه و بدون دخالت کشورهای دیگر حل و فصل کند.

احداث جزایر مصنوعی و تلاش برای حفظ کارآیی و تسهیل در روند فعالیت‌های آنها، نیاز به تامین امنیت دارد، بنابراین به نظر می‌رسد از آنجایی که امارات توان لازم برای تامین امنیت این جزایر را نداشته باشد، برای نیل به این هدف، متوسل به هم‌پیمانان امنیتی فرامنطقه‌ای همانند آمریکا و کشورهای اروپایی شود که این موضوع در آینده، افزایش حضور بازیگران فرامنطقه‌ای و به‌ویژه حضور نظامی آنها، افزایش رقابت تسلیحاتی و خرید نظامی کشورهای عربی همانند امارات از غرب و دامن‌زدن به فضای بی‌اعتمادی در منطقه با تاکید بر موضوع ایران‌هراسی را در پی خواهد داشت [21].

بررسی توان و ظرفیت اقتصادی جزایر مصنوعی امارات متحده عربی و کارکرد نظامی و ژئواستراتژیک آنها مواردی هستند که به مطالعه و پژوهش نیاز دارند.

۵- تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری

از نظر حقوقی، کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق بین‌الملل دریاها و رویه‌های بین‌المللی به ساخت جزایر مصنوعی و شرایط آن از سوی کشورهای ساحلی اشاره کرده است. براساس این مفاد قانونی، ساخت جزایر مصنوعی از سوی کشورهای ساحلی در آب‌های داخلی، دریای سرزمینی، منطقه انحصاری اقتصادی، منطقه فلات قاره و آب‌های آزاد با حفظ شرایط، مجاز است. با عنایت به موارد مطرح شده باید خاطر نشان کرد احداث جزایر مصنوعی از طرف امارات متحده عربی، هر چند منع قانونی ندارد، اما دو تاثیر عمده محیط زیستی بر جای می‌گذارد: الف) فرسایش و رسوب‌گذاری محیط ساحلی امارات ممکن است، ادعایی مبنی بر جابه‌جایی و تغییر خطوط مرز دریایی شود، این ادعا به دلیل چندجانبه بودن قراردادهای بین‌المللی، تعارض آن با قوانین بین‌المللی همانند کنوانسیون معاهدات سال ۱۹۶۹، شرایط ویژه خلیج فارس، عملکرد تخریبی و یک‌سویه امارات، نقش عوامل انسانی در تخریب سواحل و غیره قابل پذیرش نیست؛ ب) مساله حقوق محیط زیستی دیگر، مربوط به "اعلان و اخطار" برای ساخت جزیره مصنوعی و لزوم اطلاع به کشورهای همسایه، رعایت حقوق کشورهای دیگر و رفع نگرانی‌های آنها به‌ویژه در مسایل محیط زیستی است که کشورهای ساحلی باید آثار محیط زیستی احداث جزایر مصنوعی را ارزیابی و به آگاهی کشورهای ذی‌نفع برسانند و با دیگر کشورها برای حفظ محیط زیست دریا همکاری کنند. در سال‌های اخیر، ساخت جزایر مصنوعی از سوی امارات متحده عربی در خلیج فارس و هشدارهای محیط زیستی در

۱) کنوانسیون حقوق دریاها در ارایه راه حل برای تغییرات سواحل و از بین رفتن ویژگی‌های خطوط مبدا، سکوت کرده است. با این حال در مورد تغییر و جابه‌جایی خطوط مبدا یا حفظ و ثبات آن اختلاف نظر وجود دارد [26]. امارات در قانون فدرال خود مبنی بر تحدید حدود مرز دریایی به بیشتر مفاد کنوانسیون رجوع کرده است، بنابراین هر چند به عضویت کنوانسیون درنیامده، اما در مقررات ملی خود به مفاد آن تمکین کرده است. امارات به عضویت کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها درنیامده است و براساس ماده ۳۴ معاهده وین، امارات به دلیل عدم عضویت، متعهد به اجرای مفاد کنوانسیون نیست. امارات به دلیل امضای کنوانسیون، مطابق ماده ۱۸ معاهده وین، نباید اقدامی برخلاف هدف و منظور کنوانسیون انجام دهد. مطابق ماده ۶۲ معاهده وین، در معاهدات مرزی تغییر اساسی اوضاع و احوال نمی‌تواند مبنای فسخ یا خروج از معاهده مورد استناد واقع شود [27].

۲) در صورت تخریب و رسوب‌گذاری سواحل امارات، این فرسایش ساحلی تحت تاثیر عوامل انسانی انجام یافته و عناصر طبیعی و محیطی در آن بی‌تاثیر است، بنابراین امارات نمی‌تواند خطوط مبدا خود را تغییر دهد. این رفتار برخلاف عرف بین‌المللی است. حتی اگر این تغییر توسط عوامل طبیعی صورت گیرد، کشورها مجاز به اقدام یک‌جانبه نیستند. ترسیم نوین خطوط مبدا که موجب تغییر و تحدید حدود سایر مناطق دریایی شود در رویه بین‌المللی مورد پذیرش نیست. کشورها می‌توانند در آب‌های داخلی خود و برای برخی امور صنعتی، کشاورزی، سازه‌های دریایی و غیره قسمت‌های ساحل خود را خشک نمایند، ولی مجاز نیستند خشک شدن ساحل را عاملی برای تغییر خطوط مبدا و سایر مناطق دریایی قلمداد کنند. عرف بین‌المللی چنین عملکردی را نمی‌پذیرد (برخی از کشورها مانند هلند در آب‌های داخلی خود مناطقی را برای استفاده‌های محدود خشک می‌کند و این از نظر بین‌المللی پذیرفته شده است ولی خطوط مبدا تغییر نمی‌کند و در صورتی که کشوری خطوط مبدا را تعیین نکرده است در تحدید حدود مرزی خود، نمی‌تواند این تغییرات ساحلی که در نتیجه عملکرد انسانی است را قسمتی از فضای لاینفک ساحل محسوب نماید).

۳) عرف و قوانین بین‌المللی، تاسیسات و سازه‌های ساخته شده در سواحل امارات را به منزله "جزایر مصنوعی" تلقی می‌کند و لذا این جزایر در تحدید حدود مرزهای دریایی امارات نقشی نخواهند داشت. این جزایر در مقام تاسیسات دائمی بندر محسوب نخواهند شد و حتی اتصال آنها به ساحل، نمی‌تواند مقبولیت قانونی و پشتوانه حقوقی داشته باشد.

۴) خلیج فارس به دلیل ویژگی‌های زمین‌ساختی، عمق کم و پهنای محدود، حالت فلات قاره دارد. ارتباط محدودی با آب‌های آزاد و اقیانوس‌ها دارد. این پهنه آبی فاقد آب‌های آزاد است که اصطلاحاً در مفهوم حقوقی دریای نیمه‌بسته به آن اطلاق می‌شود. جابه‌جایی خطوط مرزی دریایی موجب تداخل و همپوشانی با مناطق دریایی کشورهای مجاور و مقابل می‌شود و بر استفاده از منابع دریایی تاثیر می‌گذارد و لذا تضاد و مشاجرات بین‌المللی را در پی خواهد داشت. خلیج فارس پهنه‌ای کوچک دارد در صورتی که کشورهای ساحلی با خشک کردن سواحل خود به دنبال تغییر خطوط مرزی دریایی باشند با اصول بین‌المللی و رویه‌های قانونی و منافع بین‌المللی در تضاد خواهد بود.

۳-۴- پیامدهای ژئوپلیتیکی احداث جزایر مصنوعی در کشور امارات متحده عربی

با افزایش ساخت جزایر مصنوعی توسط امارات با اهداف توریستی

تشکر و قدردانی: موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.
تاییدیه اخلاقی: نویسندگان به حقوق کپی‌رایت، مولفین و تحقیقات افراد، متعهد بوده‌اند و نسبت به آنها تعهد و الزام اخلاقی داشته و دارند.

تعارض منافع: موردی از سوی نویسندگان گزارش نشده است.
سهم نویسندگان: رضا الله ویردی زاده (نویسنده اول)، نگارنده مقدمه/اروش‌شناس/پژوهشگر اصلی (۴۰٪)؛ میثم میرزائی‌تبار (نویسنده دوم)، پژوهشگر اصلی/نگارنده بحث (۴۰٪)؛ میثم هادی‌پور (نویسنده سوم)، پژوهشگر کمکی (۲۰٪)
منابع مالی: مقاله حاضر حامی مالی نداشته است و جزء وظایف پژوهشی دانشگاه و موسسه علمی خاصی نبوده است.

منابع

- 1- Salahuddin B. The marine environmental impacts of artificial island construction Dubai, UAE [Dissertation]. Durham NC: Duke University; 2006.
- 2- Omid A. International law and artificial island construction in Persian Gulf. *Politi Econ Inf*. 2007;(237-238):70-81. [Persian]
- 3- Dadandish P, Rahnavard H. The artificial islands in the Persian Gulf: A political and legal analysis. *Iran Rev Foreign Aff*. 2013;3(4):101-26.
- 4- Papadakis N. The international legal regime of artificial islands. Leyden: Sijthoff; 1977. pp. 16-58.
- 5- Galea F. Artificial islands in the law of the sea [Dissertation]. Msida: University of Malta; 2009.
- 6- Aghai Diba B. Legal regime of the artificial islands in the Persian Gulf [Internet]. Tehran: Iran Review; 2009 [cited 2017 Jun 8]. Available from: <http://bit.ly/2SJHDUD>
- 7- Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea. United Nations convention on the law of the sea [Internet]. Montego Bay: Oceans & Law of the Sea United Nations; 1982 [cited 2017 May 8]. Available from: http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm
- 8- Noyes JE. New land for peace: An overview of international legal aspects. *Macro Cent Work Pap*. 2004;1:7.
- 9- Pournoori M, Habibi M, translators. International law of the sea: The law of the sea convention 1982. Tehran: Mahde Hoghogh; 2004. pp. 80-161. [Persian]
- 10- Abbasi Ashlaghi M. Build artificial islands in the Persian Gulf from the perspective of international environmental law. *Rahbord J*. 2011;20(58):47-64. [Persian]
- 11- Talaei F. The international law of the sea. Tehran: Jangal; 2011. pp. 285-90. [Persian]
- 12- The Council of Ministers. Kuwait regional convention for co-operation on the protection of the marine environment from pollution. [Internet]. Kuwait: Regional Organization for the Protection of the Marine Environment; 1978 [Cited 2019 Feb 25]. Available from: <http://bit.ly/2BGjgfa>
- 13- Council of Ministers. Protocol concerning regional cooperation in combating pollution by oil and other harmful substances in cases of emergency (Kuwait, 24 April 1978 equal to 1357/2/5) [Internet]. Tehran: Ports & Maritime Organization; 2010 [cited 2019 Feb 25]. Available from: <http://bit.ly/2GzBnYG> [Persian]
- 14- Lak R, Nezhad Afzali K. Studies of geomorphology and sedimentology changes on the South East coasts of the Persian Gulf due to UAE manmade islands. *Geosciences*. 2011;21(81):61-8. [Persian]

این زمینه، اعتراضات غیررسمی کشورهای همسایه را در پی داشته است و به نظر می‌رسد که این اعتراضات در آینده تشدید شود. معضلات محیط زیستی همواره جنبه‌های حقوقی جزایر مصنوعی را در معرض ارزیابی قرار می‌دهد. هر چند باید به این نکته عنایت کرد که تخریب محیط زیست منطقه خلیج فارس و آلودگی محیطی آن در ابتدا تأثیر بیشتر را بر مناطق ساحلی امارات متحده می‌گذارد. کم‌عمق بودن آب، چرخش سیکلونی آب خلیج فارس و نزدیکی منابع آلوده‌ساز به سواحل امارات، موجب می‌شود که امارات خسارت بیشتر را از معضلات محیط زیستی ناشی از احداث جزایر مصنوعی تقبل نماید. امارات برای مسایل اقتصادی و کارکرد تفریحی و گردشگری که این جزایر دارند، تا حد امکان سعی می‌کند مانع از بروز ناهنجاری محیطی شود.

پیامدهای ژئوپلیتیکی احداث جزایر مصنوعی مربوط به مسایل امنیتی آنها، استفاده از این سازه‌ها به منظور فعالیت‌های نظامی توسط کشورهای منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای، ایران‌هراسی، تشدید اختلافات مرزی و سرزمینی ایران با امارات و دخالت کشورهای ثالث و غیره است. کشورهای فرامنطقه‌ای می‌توانند با حضور در این جزایر، اجاره یا خرید آن و بدون آن که معذوریت فعالیت در مناطق ساحلی و سرزمین اصلی کشور میزبان را تقبل کنند، در جزایر مصنوعی فعالیت نمایند و به دور از حساسیت‌های پیرامون، فعالیت نظامی و امنیتی در سطح منطقه داشته باشند. تأثیرات طولانی این فعالیت‌ها، منجر به بی‌ثباتی منطقه می‌شود.

با درنظرداشتن تجربه اختلافات و مناقشات مرزی میان کشورها، پیامدهای دیگر ژئوپلیتیکی و حقوقی احداث این سازه‌های انسانی در مناطق ساحلی کشورها، بدون درنظرگرفتن قوانین بین‌المللی شامل موارد زیر هستند:

- ۱) تنش و لفاظی‌های سیاسی در روابط کشور سازنده جزیره مصنوعی با کشور یا کشورهای همسایه
- ۲) احتمال وقوع درگیری نظامی میان کشور سازنده جزیره مصنوعی با کشور یا کشورهای همسایه
- ۳) شکل‌گیری جنبش‌های اجتماعی و اعتراضات مردمی علیه کشور سازنده جزایر مصنوعی و تقویت ناسیونالیسم در کشورهای معترض و تشکیل سازمان‌های مردم نهاد یا غیردولتی
- ۴) استمداد کشورهای معترض به ساخت جزیره یا جزایر مصنوعی از مراجع و نهادهای بین‌المللی و ارجاع موضوع به دادگاه بین‌المللی (به دلایل محیط زیستی و فعالیت‌های نظامی کشورهای ثالث)
- ۵) امکان تبدیل مناقشات به عاملی برای شکل‌گیری نهادهای بین‌المللی خاص برای رسیدگی به موضوع در تلاش برای حل اختلافات
- ۶) امکان دخالت بازیگران قدرتمند بین‌المللی در اختلافات کشورها بر سر جزایر از طریق ذی‌نفع شدن خود یا جانب‌داری از یکی از طرفین و جنبه بین‌المللی پیدا کردن مناقشات
- ۷) دخالت سازمان ملل متحد یا اتحادیه‌های منطقه‌ای در موضوع مورد اختلاف با تشکیل اجلاس‌ها و نشست‌های بین‌المللی و احتمال صدور قطع‌نامه یا بیانیه الزام‌آور
- ۸) عینیت‌یافتن و توسعه مفهوم "ژئوپلیتیک محیط زیست" با درنظرداشتن اثرات سوء محیط زیستی که برای ساخت جزایر مصنوعی در دریا پیش‌بینی شده است.
- ۹) شکل‌گیری الگوهای تعامل و همکاری یا کشمکش و رقابت میان گروه‌ها و بازیگران سیاسی در سطح منطقه‌ای یا در ابعاد گسترده‌تر در سطح جهانی

Territoriality of the United Arab Emirates on the Persian Gulf (with emphasis on the new territorialities). Def Strategy. 2012;10(38):31-71. [Persian]

22- Division for ocean affairs and the law of the sea. Offshore boundary agreement between Abu Dhabi and Dubai, 18 February 1968 [Internet]. New York: United Nations; 2002 [cited 2017 Jun 8]. Available from: <http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/TREATIES/ARE1968OB.PDF>

23- Division for ocean affairs and the law of the sea. Federal law no. 19 of 1993 in respect of the delimitation of the maritime zones of the United Arab Emirates, 17 October 1993 [Internet]. New York: United Nations; 1993 [cited 2017 Jun 8]. Available from: http://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/ARE_1993_Law.pdf

24- Bureau of Oceans and International Environmental and Scientific Affairs of the U.S. Department of State. Continental shelf boundaries: The Persian Gulf. Limits in the Seas. 1981. No 94. p. 10.

25- The photo of artificial islands in United Arabic Emirates. [Internet]. Tehran: Bultannews; 2012 [cited 2019 Feb 25]. Available from: <https://www.bultannews.com/fa/news/82207> [Persian]

26- Sefrioui S. Adapting to sea level rise: A law of the sea perspective. In: Andreone G, editor. The future of the law of the sea. Cham: Springer; 2017. pp. 3-22.

27- Vienna Convention on the Law of Treaties (With annex). [Internet]. New York: United Nations Treaty collection; 1969 [cited 2019 Feb 25]. Available from: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201155/volume-1155-i-18232-english.pdf>

15- Islamic Parliament Research Center of the Islamic Republic of Iran. Evaluation of parliament research center of the effects of establishing artificial islands in Persian Gulf [Internet]. Tehran: Islamic Parliament Research Center of the Islamic Republic of Iran; 2007 [cited 2019 Feb 25]. Available from: <http://rc.majlis.ir/fa/news/show/764919> [Persian]

16- Mojtahedzadeh P. Countries and boundaries in the geopolitical region of the Persian Gulf: Writings of on the political geography of the Persian Gulf. Malek Mohammadi Nori HR, translator. Tehran: Ministry of Foreign Affairs; 1993. pp. 80-1. [Persian]

17- Information Office of Armed Forces Geographical Organization. Map of the Iranian marine areas in the Persian Gulf with the United Arab Emirates. 2010. [Persian]

18- Safavi SY, Ghanbari AA. The consequences of constructing artificial islands in the Persian Gulf by the United Arab Emirates for Iran. Geopolit Q. 2011;7(3):1-24. [Persian]

19- Division for ocean affairs and the law of the sea. Law of sea [Internet]. New York: United Nations; 2009 [cited 2017 May 8]. Available from: http://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOS_Bulletins/bulletinpdf/bulletin69e.pdf

20- Council of minister's decision. In respect of the application of the straight baselines system to a part of the coast of the United Arab Emirates. Dubai: United Arab Emirates the Cabinet; 2009 [cited 2017 May 8]. Available from: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/uae158759.pdf> [English-Arabic]

21- Rasti O, Moradi E, Ashrafi A, Eltiaminia R.

